
БІБЛІОТЕКА "ПРАВДИ І ВОЛІ"

— Ч. III. —

ДР. М. МАНДРИКА.

**БУДУЧНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО
НАСЕЛЕННЯ В КАНАДІ.**

— 1929 —
БІННІПЕГ.

БІБЛІОТЕКА "ПРАВДИ І ВОЛІ"

— Ч. III. —

ДР. М. МАНДРИКА.

БУДУЧНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ В КАНАДІ.

— 1929 —
ВІННІПЕГ.

БУДУЧНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ КАНАДИ

1. Значіння Канади для Українців

В Канаді імігранти з українських земель знайшли (і знаходять) те, чого ні в якому іншому краю не можуть знайти і чого не мають в своїй рідній країні. Це є необмежені землі для хліборобства, ліси для будови і палива, підземні багатства для розроблення, добрі шляхи, залізниця, пароплави, школи, культура, свобода і людські права та людське з собою поводження. Знайшли все, що сучасна цивілізована людина в стані тепер мати.

Без перебільшення можна сказати, що Канада є справді країною особистої, суспільної і національної свободи, країною великого добробуту, наймодернішого суспільного ладу і великої будучності.

Треба лишень для окремої людини і для окремих людських громад

напруження розумових сил, треба праці, організації і матеріальних засобів. Напружити розумові сили залежить від вільної волі кожної окремої особи, здобути знання чи поповнити їх в Канаді легко, працювати— те-ж залежить від волі людини; організація — річ приступна кожному, а зібрати засоби залежить від цього всього: розумової і фізичної праці та від організації.

Тому Канада для Українців, що мають в своєму рідному краї: земельну тісноту, неволю, гноблення і знущання дикунів завойовників, безправність і топтання найпростіших прав людини, — є країною щастя.

Тут Українці знаходять собі хліб, знаходять культурні умови життя, розвитку, попадають в осередок справжніх культурних людей. Українці можуть працювати для свого добробуту, для своєї культури, для національного піднесення і... для зволення свого народу в старім краю з неволі.

Ті десятки тисяч Українців, що примушені кидати рідну землю під польським і московським пануванням

і не мають можливости дістатися до Канади, а залишаються в Бельгії, Франції і інших європейських містах на тяжких працях в шахтах і на фабриках за нікчемний зарібок, без прав в сучасному і без надій на краще будуче, справді є тяжко нещасливими в порівнянні з канадійцями.

Але Канада має ще й друге значіння для Українця.

В Канаді Українці не тільки мають можливість досягнути економічного добробуту і жити в людських умовах, але тут вони стають повноправними горожанами канадійської держави і членами канадійського суспільства, і через державу та суспільні інституції можуть багато допомогати й своєму рідному краю.

2. Канада — країна суспільного прогресу

Канада не тільки є демократією, що дає багато свободи кожному, не тільки є країною добробуту, але й країною передових суспільних інститутів. Напр., в Канаді існують пенсії для сиріт і вдов. В якій країні знайдете це? І ці пенсії не є щось мізер-

не, чим затикають очі, — це є справді забезпечення. Як би галасали московські комуністи, коли-б вони завели щось подібне.

Канада також дає тепер пенсії для старих. Знову, де ви це знайдете в іншій країні? Не має ще Канада асекурації на випадок безробіття, але вже проект такої асекурації має бути внесений до доміняльного парламенту..

Розуміється, що багато є ще дечого до полагодження, але все це залежить від самодіяльності населення, а цій самодіяльності шляхи в Канаді відкриті.

3. Чи мають Українці будучність в Канаді?

Виучуючи Канаду і Українців в Канаді, я натикався на категоричні твердження тутешньої української інтелігенції про те, що Українці, яко національна група, не мають в Канаді будучности. Мені казали, що українська молодь денаціоналізується, що вона нічим не звязана з Україною. І що коли вимруть батьки, що памятають старий край, то тоді друге,

третє покоління не буде й згадувати про Україну. Українська молодь ледве-ледве говорить по українськи, читати по українськи в більшості не вміє і не має потреби. Газети українські. — казали мені, — перестануть виходити; мовляв, ще пограємося ми в пресу, в народні доми і т. и. якіхось двадцять п'ять літ, і годі...

Так мені казали, а я, — грішним ділом — підносив думку про видавання в Канаді великого українського літературно - наукового місячного журналу, про заснування наукового товариства і т. и.

Придивляючися до українського суспільства в Канаді, я, справді, переконався, що українська молодь відривається від національної культури, — говорить більше по англійськи, українських газет і книг майже не читає, живе повітрям канадської вульгарної культури, хоч часто одягається в дорогі і хороші українські одяги, а після побуту в Канаді славетного нашого балетмайстра В. Авраменка, чудово танцює його художні танки.

Єсть, одначе, окремі одиниці з мо

лоді високої національної свідомості.

4. Українці матимуть майбутнє в Канаді

Всі ці факти що до української молоді в Канаді не привели мене, одначе, до висновку, що Українці в Канаді не мають будучности. Перше всього, прикладом того, як зберігають себе в Канаді національності, можуть служити Ірляндці, Ісландці, Скандинавці... Ці національності найблище стоять до Англіїців по мові й по крові, тако-ж і по культурі. Ці національності живуть в Канаді з давніших часів, ніж Українці. І ми бачимо, що вони зберегли вповні свою національність, zostалися тим, чим вони є з походження. Разом з тим вони є справжніми канадійцями. Одне другому не тільки не вадить, а допомагає. Їх національні конференції користуються повагою і визнанням з боку канадійського провідного суспільства. По друге: Українці мають свою стару, дуже цінну культуру (побутову, мовну: пісня, сло-

во, музика і т. и.), яка перевела Українців в минулому через страшні часи чужого панування. Ця культура безумовно передається, навіть не помітно для ока, й молодому поколінню. Засвоюючи вульгарну зовнішню культуру нового краю, українська молодь зберігає внутрі себе спадщину батьків і дідів: в крові, побуті, звичках, нахилах, пісні, праці, світогляді і т. и. По третє: одірвана від національного коріння група людей не може жити в суспільстві, розділеному на різкі національні групи. Таким суспільством є Канада. В Канаді нема безнаціональної групи, а є: Англійці, Французи, Ісландці, Жиди, Німці, Поляки і т. и. До якої з цих національних груп може приліпитися зденаціоналізована група з бувших Українців? Ні до якої, а безнаціональної групи в Канаді нема. Отже, навіть зденаціоналізувавшись, така група Українців муси тиме пізнійше відшукати свою національність, повернутися до неї.

Инше питання: яка це буде майбутність Українців-канадійців?

5. Яка може бути українська майбутність в Канаді

Можемо сказати наперед, що Українці в Канаді, коли їх є до пів мільйона, не зденаціоналізуються. Вони збережуть себе як національну групу. Це буде у всякім разі, не зважаючи на те, чи будуть про себе Українці дбати дужче, чи слабше. Одначе, не в тому вся вага, щоб зберегти стару мову і звичаї, а в тому, щоб займати належне місце в суспільстві. Себ-то в тому, щоб в життю Канади Українці мали не гіршу долю, ніж саме ціле канадійське суспільство.

Коли Українці будуть бездіяльними, пасивними, то і в життю Канади гратимуть вони ролю пасивну — **виконавців** чужих завдань, будуть в великій залежності від інших груп населення, які будуть більш діяльними, активними, творчими, а від того й керуючими.

Коли-ж Українці, навпаки, будуть брати діяльну і повну участь в житті економічному, політичному, культурному і т. д. Канади, то вони будуть в рядах тих, що роблять пос-

туп, ідуть вперед, керують суспільним життям і забезпечують собі найліпшу долю, добробут.

Зараз Українці такої участі в канадійському життю **не беруть**, і в цьому є велика загроза тій **блискучій** будучности канадійських Українців, яка, при більшій активности Українців, безумовно буде.

Що це так, ми зараз побачимо.

6. Всі народи є організовані

Всі народи — державні і недержавні, культурні і примітивні є організовані. Організація буває двох родів: **самоорганізація**, або демократична організація і примусова, або **деспотична** організація. Самоорганізацію ми бачимо там, де народ має свою державу і загальним голосуванням приймає участь в державному керуванні. Деспотичну організацію ми бачимо там, де панує насильницька влада, як от були московські царі, турецькі султани, теперішні більшевики, а особливо там, де народ не здобув своєї держави; от як Українці в Галичині, а тако-ж і в інших землях, Вірмени під Турками й москов

ськими большевиками. Тако-ж бачимо деспотичну владу над народами, що ще стоять на самому низькому ступні культури.

В демократичній організації іде вільне змагання сил, здібностей, праці, — там кожна людина може взяти участь. В деспотичній організації той, хто силою сів на шию, дає розпорядок, заводить свою організацію.

Але і в демократичній організації не всі фактично приймають участь, а тільки ті, які виявили чи виявляють активність; велика маса людей іде за меншістю, яка творить організацію. Побачимо це далі на прикладах.

Організація обнімає всі сторони життя людського, і тільки завдяки організації життя людей іде в певному порядку.

Організація обнімає такі сторони: економічну — хліборобство, фабрики, залізниці, банки, пароплави, торгівля і т. и.; політичну — державний уряд, суд, місцеві урядові установи, комунальні і т. и.; політичні партії і т. и.; сторону культурного розвитку: школи, наукові заклади, пре-

са, курси, книга і т. и.; мистецьку: школи. спеціальні товариства (напр. музичні, спортові і т. и.); моральну: різні етичні норми (напр., шлюбні правила, поведінка молоді, відношення до людей, релігійні приписи і т. и.). І ще інші менш важні сторони людського життя.

Найважливіші організації — це економічна, політична і культурно-виховавча.

7. Як на практиці ми спіткаємося з організацією .

Коли ми візьмем Канаду, то побачимо, що коли ми хочемо стати фермером, то мусимо або взяти гомстед, як приписує закон, або купити землю. Коли хочемо господарювати розумно, то мусимо сіяти те збіжжя, на яке є попит, мусимо вести його до елевейторів, бо тільки так продамо. Коли ми хочемо мати роботу, то мусимо йти на фабрику і там підлягати тому розпорядкові, який є: робити ту роботу, яку дадуть, бути на роботі ті години, які встановлено і т. и. Коли хочемо торгувати, то можемо це робити тільки в межах того роз-

порядку, який є: відчиняти крамницю, купувати в тих гуртовиків, які для цього мають підприємства, платити податки і т. и. Коли хочемо їхати — беремо потяг і їдемо в той час і за ту плату, як встановлено...

От тут: закони про володіння землею, земельний розпорядок, порядки торгівлі, праця елевейторів, праця фабрик, хід потягів і т. и. — це все вияв організації; **економічне життя** організовано так, що праця йде, як праця якоїсь великої машини, і знищити це все свавільно не можливо.

Подивімось на **політичне** життя. Мусимо підлягати певним законам, платити податки, посилати дітей до шкіл, їздити з додержуванням певних приписів, іти до військовсї повинности. Потім, бачимо як працюють парламенти, партії... Уряд є зід партії, яка має більшість послів, і цьому всі підлягають. І т. д. Стже це все є вияв політичної організації нашого життя. Чи хочем ми, чи не хочем, а мусимо ходити тим і стежками, які встановила ця організація.

Візьмем культурну сторону: школи, преса, видання книг і т. и. Є пев-

на система і певні непереможні обставини — і це все є вияв існуючої організації так званого духовного (а ми скажемо — інтелектуального) життя.

Є ще сторони життя, організація яких менш кидається в вічі. От, скажемо, якась мода, способи держати себе, поводитися, вітатися і т. и. Це є психічна організація: люде, що вважають доцільними оці способи поведження і т. и., впливають непомітно і на тих, хто над цим не думав.

8. Керують життям організовані

Організація має велику вагу: вона керує всим життям, вона веде вперед (демократична), вона й здержує (деспотична), вона дає добробут, вона затирає тих, хто по-за нею зістається. А хто-ж творить організацію?

Деспотичну організацію творять ті, що силою захопили владу і багнетом та кулею примушують людей гідлягати тому, що вони, захватчики, організували.

Демократичну організацію творять ті, що виявили активність.

Хто вибирає послів до парламен-

ту? Хто вибирає уряд? Послів до парламенту вибирають політичні партії, а послы вибирають уряд. Потім послы в парламенті видають закони, а уряд їх виконує. Отже початок всього від виборів, а вибори переводять партії.

Чи-ж багато людей в партіях? Дуже мало, як порівнять з усією масою населення. Але тих мало людей ведуть агітацію, збирають коло себе сили і таким чином збирають за собою голоси. Мало людей в партіях тому, що люде ще не свідомі того, що політичні партії керують державним, а разом з тим і економічним життям.

Тепер візьмем економічне життя. Хто ним керує? Хто має фабрики, залізниці, пароплави, майни, торгівлю? Компанії, товариства, кооперативи, себ-то **організовані** люде. Хто дає роботу робітникам, встановлює ціни, виробляє той чи инший крам і хто збирає в своїх руках матеріяльні засоби? Ті-ж **організовані** люде. Їх те-ж поки-що меншість. Більшість, через те, що вона не **організована**, мусить іти за ними.

9. Українці не організовані і тому ідуть позаду життя

Яку участь Українці в Канаді приймають в організованому житті?

В політичному ніякої, хоч і мають одного посла в доміняльному парламенті. А це тому, що Українці не беруть ніякої участі в канадських політичних партіях. Посла М. Лучковича вибрали канадські громадяни не тому, що Українці організували з іншим населенням ці вибори, а тому, що кандидат М. Лучкович виявив великі особисті таланти, був персонально завжди діяльним, бо є людиною активною, членом політичної партії, в якій користується впливом і повагою. Розуміється, що і Українці приймали велику участь у виборі свого посла і на вибори йшли з великим захопленням, але вони все-ж не були організовані і тому самі по собі забезпечити виборів не могли. Вибори були забезпечені особистими здібностями М. Лучковича.

Ці здібности посла М. Лучковича дали ще і той вислідок, що в парламенті він виступає з блискучим успі-

хом як Українець - канадієць. Але це не є організована участь українського населення в політичному життю Канади. А придивіться до того, як валяться на виборах українські кандидати, і тому як раз, що не мають за собою організації.

Це життя політичне. Ні в життю канадійських партій, ні в законодавстві провінціональних парламентів, ні в законодавстві Домінії канадійсько - український елемент не відчувається.

В життю економічному. Є значне число або хоч одна українська спілка: елевейторна (шпіхлірова), майнерська, кооперативна торговельна, банківська, перевозова чи яка инша? **Нема.** Нічого нема. Організоване економічне життя іде повз українського населення, хоч воно має велику вагу в ньому; вага його в продукції (фармері, робітники), але не в організації. Український фармер привозить своє збіжа до шпіхліра, і далі вже те збіжа йде без його участі. Далі йдуть елевейторські спілки, пули для худоби, закупні компанії, банки і т. и. все те, що обєднує, де скуп

чуються активні сили і матеріальні засоби. Але там уже український фермер не має активної участі, хоч через все те відходять його вироби і приходять все те, що він набуває (купує).

В життю культурно - організаційному, як школи, видання, наукові досліді, наукові установи, книги — участь українського населення надзвичайно мала. Вона є на низах, на деяких фармах, лишень тому, що Українці не мають ніякої конкуренції. А вище- Українців нема. Українські видання, це дуже мале щось в порівнанні з загальним, і те мале страшно відірване від загального.

Отже, ідуть Канадійці - українці в передніх лавах канадійського життя в політиці, організаційній економіці, культурно - організаційній діяльності чи не йдуть?

Не йдуть. Вони йдуть за життям, позаду.

10. Українці можуть прийняти участь в організаційному процесі

Все може змінитися, як тільки Українці стануть активними горожа-

нами Канади. В політичних канадійських партіях вони можуть взяти участь як найширшу, а тим самим візьмуть участь і в політиці.

В організованому економічному життю можуть взяти участь, організувавши наприклад, великий фермерський союз, елевейторну спілку, великий кооперативний союз для набування всього потрібного фермерам: машин, насіння, будівельних матеріалів, цукру, одягу, тканин, всього того, чого фермер не має, а без чого обійтися не може; кооперативні спілки для розроблення природних добр, для оброблення фермерської продукції і т. и. В усьому цьому великі десятки мільйонів доларів проходять. Це все повелоб за собою виникнення банку або навіть банків. А в усій цій системі мусіли-б працювати сотні української інтелігенції — синів фермерів і робітників канадійських. На цьому-б вирости великі економічні і політичні впливи, а разом з тим і зростала-б українська культура. Уже одні часописі цілком би змінили свій вигляд, і замість байок, якими займають зай-

Не є конечним, щоб Українці Каві шпальти, писали-б про великі бізнесові і політичні справи.

нади організували обовязково свої сепаратні спілки. Ні. Досить коли Українці великими силами візьмуть участь в загальних організаціях і будуть в них активні, творючи свої секції, увіходячи в уряди, займаючи чільні місця і т. и.

Що сказано про фермерів, те при-близно треба сказати й про робітників. Вони те-ж можуть брати участь в політичних партіях, можуть організувати свій великий економічний (зап/омоговий, асекураційний, кооперативний) союз чи союзи, зібрати в своїх великих кооперативах засоби, організувати при їх допомозі товариські виробничі підприємства (роблять майни, ліси, землі і т. и.). Кооперація — от шлях для економічної організації робітництва і для активної участі в організованому економічному життю.

11. Які стануть зміни в становищі Українців

Як тільки Українці Канади візьмуть активну участь в організова-

ній діяльності канадійського суспільства — становище глибоко зміниться.

Існування великого фермерського союзу з налагодженим продажом збіжжя і інших фермерських продуктів та з також налагодженим постачанням потрібних фермерові річей, зразу висуває на видне місце це величезне економічне підприємство. З ним вступають в стики великі і менші підприємства Канади: купівля, комісія, посередництво, фінансові операції, продаж і т. и. Без якоїсь пропаганди, без всяких агітаційних зусиль Українці через своє підприємство набувають признання і поваги. З ними будуть рахуватися, матимуть їх на увазі, писатимуть, говоритимуть про них.

В це підприємство увійдуть ліпші українські сили для керування, для зносин і т. и. Через цих людей підуть оті стики з іншими організаціями. Цим самим виросте активна і впливова людська українська сила. А в міру зросту підприємств: розвитку союзів, заснування кооперативів, виробничих об'єднань і т. и., будуть

потрібні все нові й нові сили українські, потрібна буде українська інтелігенція з фермерських і робітничих дітей. Вона буде рости на зрості організованої діяльності українського суспільства.

12. Впливи економічні дадуть і впливи політичні

Розвиток економічних організацій безумовно дасть і розвиток політичних впливів, оскільки економіка тісно звязана з політикою. Саме українське організоване економічно суспільство буде вже дуже заінтересоване не в тому, щоб політика відповідала його економічним інтересам. Бо хліборобське первісне суспільство (себ то те, що продукує збіжжя і далше елевейтора не йде) не відчуває на собі так політичних змін, як суспільство індустриальне, фабричне та торговельне. Фермер на колонії більше боїться посухи та морозу, ніж політичних змін. Фабрикант і комерсант навпаки.

З другого боку, не-українці, відчуваючи економічну вагу Українців, будуть більше рахуватися з ними і в

політиці.

Отже розвиток економічної організації українського населення Канади поведе до розвитку участі українського населення в канадійських політичних партіях.

Але разом мусить розвиватися само собою чиста акція політична, себ то: Українці мають вступати до політичних партій в великому числі. Це дасть свій ефект і дасть велику зміну в становищі Українців, бо їхні голоси матимуть певну, тверду вагу в виборах і в виборчих установах.

13. Організації економічні дадуть розвиток культури

Хліборобське фермерське суспільство менше потребує науки, книжки і преси, ніж суспільство індустриальне і комерційне. Без вищої науки, без доброї преси індустриальне і комерційне суспільства не можуть жити. Вони вимагають що-дня, навіть частійше, новин, інформацій, контролю політики. От чому ці суспільства мають величезні газети, мають школи, курси і т. и. Це є першорядня життєва потреба, без задоволе-

ння якої ці суспільства жити не можуть. От чому фермерські суспільства мають маленькі, бідні газети, менше цікавляться школами, курсами. Бо для фермера це не є першорядна життєва потреба, така, скажемо, як теплота сонця на посіві пшениці. Спинить газети на тиждень, і індустрія та комерція впаде в тяжку кризу. Спинить газети на рік, і фермер мало від цього потерпить. Розуміється, і для фермера наука і газета потрібна, як першорядна річ, але умови життя і праці не вимагають цього так болюче, як у промисловому суспільстві.

Тому ми, зостаючись хліборобським та примітивно робітничим суспільством, не діждемося великого розвитку нашої преси, нашої освіти. А тим часом, промислові суспільства, задовольняючи свою життєву потребу в пресі і школі, тим самим озброюють себе такими знаннями, які дають їм провідне місце в життю.

З утворенням великих фермерських і робітничих кооперативних об'єднань ми вступаємо в склад інду-

стріяльного і комерціального суспільств і тим самим стаємо на їх шлях культурного розвитку.

14. Причини національного занепадання

Живе і розвивається те, що знаходить для себе життєві умови. Українська культура буде розвиватися тоді, коли буде мати такі умови: відповідне оточіння і відповідну потребу. Оточіння — це є українське населення; потреба — це **неминучість** говорити, писати, читати, вчитись і т. и. по українськи, шанувати українські традиції, звичаї, суспільні інститути і т. и.

Коли візьмемо американську і канадійську українську молодь, то побачимо, що вона не має ні того **оточіння**, ні тієї **неминучости**. Українська молодь виростає в оточінню не-українському на 75%. Як саме? А так: дошкільне товаришування дітей на улиці, далі школа, а після школи — молодече товариство. Українські діти мають до діла тут з мовою не-українською, культурною атмосферою не-українською, з інтереса-

ми не-українськими. А тим часом інтереси дитини на улиці, в школі, в молодечих товариствах, в організаціях — це інтереси першорядні, життєві, а значить сильні. Ті інтереси українські, які мама, тато і інші рідні прищеплюють дитині в хаті, або учитель в рідній школі — ці інтереси слабенькі проти тих першорядних інтересів дитини; хатня українська атмосфера рідної школи чи танців — атмосфера дуже ріденька, порівнюючи з тією, в якій дитина перебуває по за хатою.

От причина обезнаціоналення молоді.

15. Молодь росте далі в таких же умовах

Проходючи науку в високих школах, каледжах, університетах, українське молоде покоління знаходить собі українське оточіння чи українські культурні інтереси? Ні.

Тому, що інженер, хемик, учитель високої школи, економіст, банковий фахівець і т. и. — всі ці інтелігентні робітники не мають неминучости готувати себе до праці серед Укра-

їнців, навіть не мають можливости, бо нігде серед Українців нема на них попиту. Отже Українці — студенти високих шкіл примушені готувати себе для діяльности в не-українському суспільстві. Серед Українців в Канаді зараз працює така їх інтелігенція: 16 лікарів, 6 дентистів, 12 адвокатів... Учителів початкових шкіл за те є около 300. Іншим фахам українське суспільство роботи не забезпечує.

16. Але коли будуть Українці економічно організовані

Тоді буде потреба в тисячах української інтелігенції різних фахів: для шпихлірових спілок, млинів, м'ясопереробних фабрик, молочарських спілок, закупних центрових і місцевих товариств, банків і їх філій, кооперативів кредитових, виробничих, консумаційних і інших на місцях, для підприємств майнерських, лісопромислових, для шкіл і курсів, улаштованих цими підприємствами; для газет, журналів, видавництв, для дослідчих лабораторій, наукових закладів і т. п.

Тоді українська молодь, готуючи себе до життя — дома і в школі, матиме на меті працю в своїх українських закладах, бо вона там знайде завжди найліпші умови і найліпше моральне задоволення, — працювати у себе. Тому українська мова, українська наука і взагалі українська культура буде для неї тако-ж, а ще й більшою, **першорядною** життєвою потребою, як і загальна мова і культура. Вага української культури в очах молоді піднесеться на високий ступінь, бо молодь бачитиме цю культуру в реальному житті на рівні загальної культури. А до того підніметься і рівень науки в українській школі, а це знову дасть більший інтерес молоді і більші знання.

Тоді українська культурна атмосфера заповнить в українському суспільстві всі області життя: економічну, політичну, культурно-виховачу і т. д.

17. Чи це буде відрив від загальної культури?

Створенням своїх організацій і піднесенням своєї культури україн-

ське населення Канади не тільки не відривається від загально канадійської культури і загально канадійських організацій, а навпаки: найтісніше з ними зв'язується.

Доки Українці в Канаді не є організованими економічно, політично і т. и., доти вони не беруть активної участі в життю і культурі своєї нової батьківщини Канади; в цьому житті і в цій культурі їх бачать як чужинців — “форейнерів”. Тільки через свої економічні організації Українці тісно зв'язуються діловим бизнесом, реальними міцними, очевидними і інтересними для всіх зв'язками з канадійським суспільством, а цим самим покажуть свою велику сповненість з життям цього суспільства. Тільки через свою масову, організовану участь в політичних партіях Канади українське населення зв'яжеться такими-ж реальними, інтересними для всіх зв'язками з цілим канадійським суспільством. Тільки через витворення масової своєї інтелігенції, з реальною, своєю роботою в руках, тільки через велику активність в культурно-

виховавчому життю Українці найтісніше зв'язуться з культурним процесом в життю цілого канадійського суспільства.

Тільки тоді Українці стануть дійсними канадійцями, цінною, вартісною силою в життю канадійського суспільства. І тоді перестануть про Українців говорити і писати такі дурниці, як те, що це люди, що пахнуть “гарліком” і ходять в овечих шкурах.

18. Як що Українці не організуються

Коли Українці і на далі зостануться неорганізованими, то місце їх в житті канадійського суспільства буде з року в рік пересовуватися все далі на остані позиції. Як що розібемо місця в суспільному життю так, що на **перше** місце поставимо тих, що ведуть політику і керують економічним життям, на **друге** — тих, що активно впливають на політичне життя і приймають участь в організації економічного життя, на **третє** місце тих, що самі не приймають активної участі в політичному житті, а в економічному являються лишень

робочою силою і на організацію економічного життя не впливають, — то побачимо, що українське населення на перше і друге місця (чи позиції) ще не вийшло, а залишається на третьому.

Поступ людської культури полягає в тому, що з третього місця люде переходять все більше й більше на друге місце, а з другого місця більше і більше керують першим. На останньому (третьому місці) можна залишатися лишень тимчасово. Зостатись на ньому довгий час, це значить занепадати культурно і матеріально.

Розвиток Канади іде надзвичайно скорим темпом. Життя ускладняється. Розумні, свідомі групи суспільства забезпечують себе від труднощів такого ускладнення тим, що організуються. Організуючись, вони займають ліпші місця, а займаючи ліпші місця, зсувають неорганізованих на гірші, бо й на останньому місці ще можна зробити поділ на кращі, середні, гірші й найгірші місця.

19. Люде живуть і на найгірших позиціях

Пасивне становище українського населення не є загрозою його знищення, вимирання, денаціоналізації. І на найгіршій позиції живуть люде і живуть національні групи чи цілі національні суспільства. Є групи, що примушені до такого життя насильством. От хоч-би Українці під ворожою окупацією. А є групи, над якими насильство не тяжить, а навпаки — вони мають цілком вільну руку розвиватися, займати шляхом організованої діяльності гідні, передові місця в суспільному життю. Одначе, такі групи не дбають. Ми бачимо, напр. таку групу в місцевих Індіях. Вони зберігають свій первісний расовий та національний характер, але залишаються в своїх резервах.

Я особисто ніяк не думаю, щоб Українці довго залишились неорганізованими; щоб їм дуже подобалось остане пасивне становище. Я цілком велику активність. Але річ йде про переконаний, що Українці виявлять те, щоб на своїх пасивних позиціях

Українці не зоставалися надто довго. Бо ця пасивність що дня, що години відбирає з української духовної і матеріальної скарбниці великі вартості. Всі Українці на цьому страшно тратять.

20. Що-ж робити?

Ми приходимо до висновків.

Українське населення в Канаді має можливість здобути собі блискучу будучність в своїй новій батьківщині Канаді, яко канадійські горожани українського походження.

До цієї блискучої будучности шлях відкритий, і цим шляхом є організація, а головню:

а) Створення економічних об'єднань фермерів і робітників;

б) Масова участь в політичних партіях Канади;

в) Тісні зв'язки з загально канадійськими організаціями і з культурним процесом канадійського суспільства.

Щоб стати на цей шлях, треба піднести активність існуючих українських культурно - провідних організацій і об'єднати їх працю.

Виховання молоді і просвітна робота серед старших мусять бути піднесені на значно вищий ступінь. В цьому напрямку великі зусилля мусять зробити народні доми і, особливо, жіночі організації, які справу виховання молоді (не лишень дітей) повинні поставити в основу своєї праці.

ПЕРЕДПЛАЧУ
НАРОДНЮ

UNIVERSITY OF ILLINOIS-URBANA

3 0112 061898281

“ПРАВДА І ВОЛЯ”

Газета працює на піднесення культури і добробуту українських працюючих мас в Канаді, на створення їх єдності і на визволення старого нашого краю з під ворожих окупацій та створення там Української Соборної Трудової Республіки.

Газету видає Українська Кооперативна Спілка

Передплата вносить: \$2.00 на рік; \$1.25 на 1/2 р.

**НЕ ВІДКЛАДАЙТЕ! ВИШЛІТЬ ПЕРЕДПЛАТУ!
ЧИТАЙТЕ ПРАВДИВЕ, ЩИРО НАРОДНЕ У-
КРАЇНСЬКЕ СЛОВО!**

АДРЕСА: —

PRAWDA & WOLA

BOX 1681

WINNIPEG; MAN:

УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИЧИЙ УНІВЕРСИТЕТ

є одинокою українською високою школою позаочного навчання. Відчинений 1-го жовтня, 1927. Він несе освіту прямо до хати: Робітника, Фермера, їх родин і всіх працюючих.

ЗАПИСУЙТЕСЬ НЕГАЙНО СТУДЕНТОМ УКРАЇНСЬКОГО РОБІТНИЧОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Чому він робітничий? — Тому, що він служить Українському Трудовому Народові і тому, що його створено на щирі жертви Українського Робітництва в Америці і Європі.

Платня за навчання 2 дол. місячно; вписове 1 дол. Листи надсилати на адресу: —

UKRAINSKY ROBITNYCHY UNIVERSITET

Serikova, 4/III. Praha III. Czechoslovakia. Europa

Або: —

**UKRAINIAN ASS'N OF EXTENSION OF EDUCATION
BOX 1681 G. P. O. — WINNIPEG MAN.**